

به نام آنکه جان را فکرت آموخت

بخش سوم : طراحی منطقی

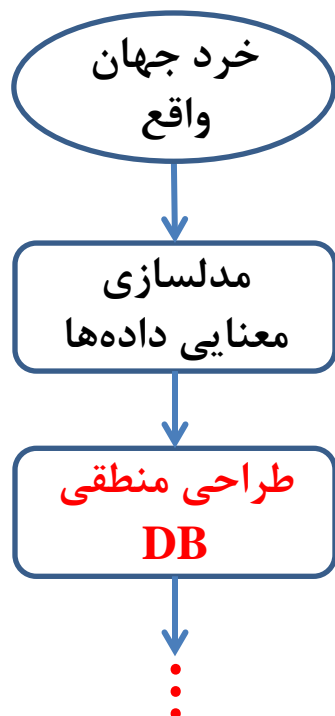
مرتضی امینی

نیمسال دوم ۹۴-۹۵

(محتویات اسلایدها برگرفته از یادداشت‌های کلاسی استاد محمدتقی روحانی رانکوهی است.)

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

☐ مدل‌سازی داده‌ها می‌تواند در سطوح انتزاعی مختلفی صورت پذیرد.

☐ سطح پایین‌تر از سطح مدل‌سازی معنایی داده‌ها، سطح طراحی منطقی است.

☐ **سطح طراحی منطقی:** برای نمایش پایگاه داده‌ها در این سطح از مفاهیمی استفاده می‌شود که مستقل از مفاهیم محیط فایلینگ پایگاه داده‌ها است.

□ بحث مقدماتی: دیدگاه کاربردی [و نه تئوریک]

□ برای طراحی منطقی پایگاه داده‌ها (و همچنین عملیات در DB و کنترل DB) هم امکان خاصی لازم است: یک **مدل داده (DM)**، که شامل یک **ساختار داده (DS)** است.

□ مفاهیم مطرح در طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

□ ساختار داده جدولی : TDS

□ پایگاه داده جدولی : TDB

□ زبان پایگاهی جدولی : TDBL

□ چرا ساختار داده (در معنای عام)؟

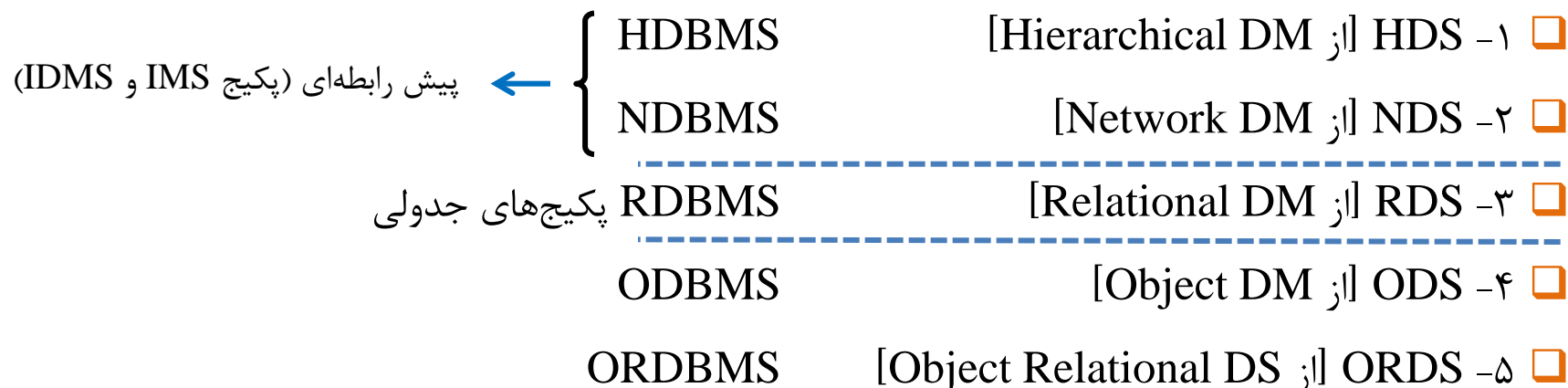
□ برای نمایش نوع موجودیت‌ها و ارتباط بین آنها در سطح
منطقی }
فیزیکی }

□ دلایل لزوم ساختار داده (DS) در حیطه پایگاهی:

- ۱- تامین کننده محیط فرافایلی (محیط انتزاعی)
- ۲- مبنا و چارچوب طراحی منطقی DB
- ۳- مبنا و چارچوب طراحی زبان پایگاه داده‌ها DBL
-
- ۴- مبنا و چارچوب طراحی خود DBMS
- ۵- ضابطه‌ای است برای مقایسه سیستم‌ها و ارزیابی آنها
- ۶- مبنایی است برای ایجاد و گسترش تکنیک‌های طراحی DB
- ۷- ...

□ DSها [در حیطه دانش و تکنولوژی DB]:

□ TDS - ساختار داده جدولی:

□ عنصر ساختاری اساسی در Relational Model (RM): مفهوم **رابطه**

□ رابطه [Relation]: یک مفهوم ریاضی است ...

□ اما از دید کاربر [در عمل]: نمایش جدولی دارد.

▪ فعلا به جای RDS می‌گوییم TDS.

(البته رابطه و جدول تفاوت‌های جدی با هم دارند که در مباحث بعدی درس بدان پرداخته می‌شود.)

ساختار داده جدولی (TDS)

۶

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

اصطلاحات TDS:

نوع جدول ← { نام جدول
نام و نوع ستون ها } برای نمایش نوع { موجودیت و/یا
ارتباط

سطر ← برای نمایش نمونه { موجودیت
ارتباط

ستون ← برای نمایش صفت

عنصر ساختاری اساسی:

هر DS حداقل یک **عنصر ساختاری اساسی** دارد.

عنصری است که به کمک آن نوع موجودیت، نوع ارتباط، و یا هردو آنها را نمایش می‌دهیم.

TDS فقط یک عنصر ساختاری اساسی دارد: همان **نوع جدول**

نکته: صفت **شناسه** در نوع موجودیت‌ها، حکم **کلید** را در جدول دارد.

TDB چیست؟ ☐

■ از دید کاربر

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{طراح} \\ \text{پیاده ساز DB} \\ \text{برنامه ساز AP} \end{array} \right\}$$

■ از لحاظ نوع: مجموعه‌ای است از تعدادی **نوع جدول** (که آنها را طراحی می‌کنیم)

■ از لحاظ محتوای داده‌ای [در سطح نمونه]: مجموعه‌ای است از نمونه‌های متمایز یک [چند] **نوع سطر**

■ نوع سطر را همان نوع جدول مشخص می‌کند.

□ مفهوم کلید در مدل داده جدولی تعریف نشده است و برگرفته از مفاهیم تعریف شده در مدل داده‌ای رابطه است.

□ [از دیدگاه کاربردی] **کلید** امکان دسترسی به تک نمونه (از یک نوع موجودیت یا نوع ارتباط) را فراهم می‌نماید. لذا مقدار آن در سطرهاى جدولِ مبینِ موجودیت یا ارتباط، **یکتا** است.

□ [از دیدگاه کاربردی] یک یا چند صفت (ستون) تشکیل **کلید اصلی** را در یک جدول می‌دهند اگر مقادیر آن(ها) در سطرهاى جدول **یکتا** و **معلوم** باشد.

□ در مواقعی ممکن است بیش از یک کلید داشته باشیم. یکی از کلیدها که مقادیرش در همه سطرها معلوم است را کلید اصلی می‌گیریم (بقیه را با یکتا بودن مقادیر – با استفاده از UNIQUE در SQL – مشخص می‌نماییم).

□ در معرفی مدل داده رابطه‌ای، با انواع کلید و تعاریف آنها آشنا می‌شوید.

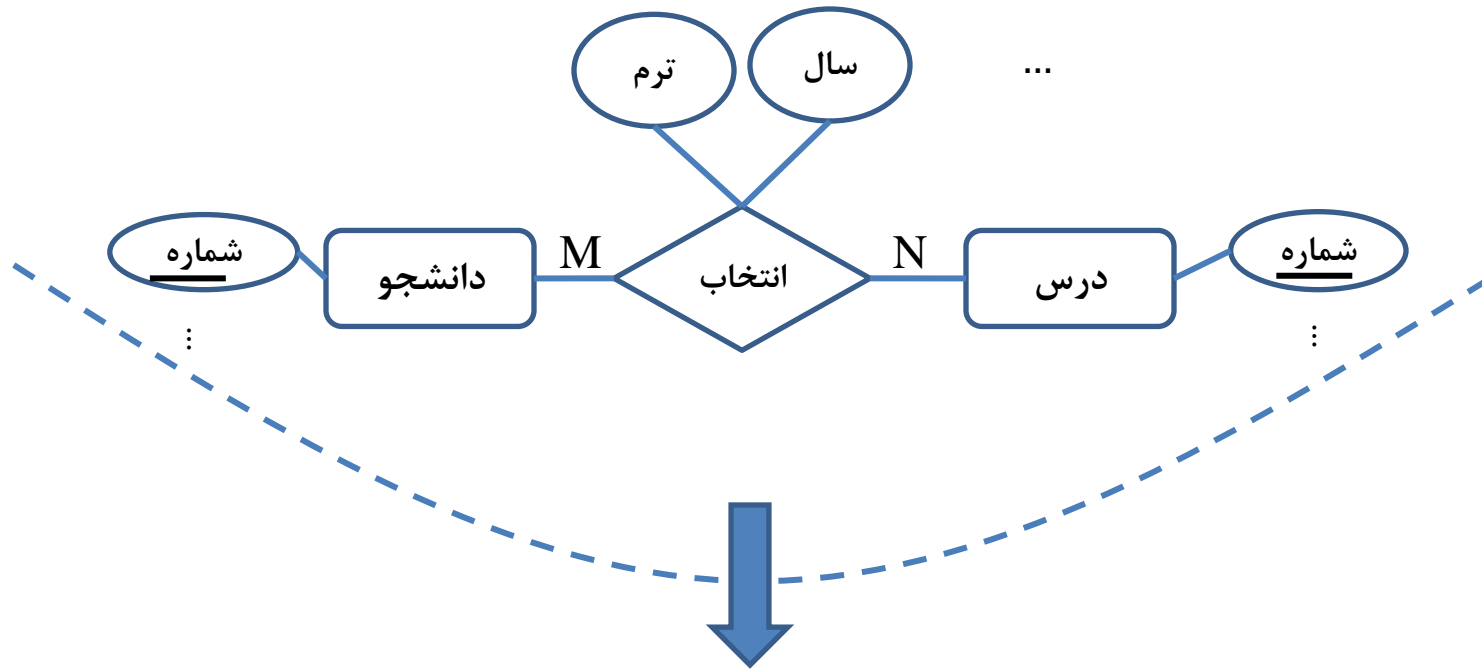

طراحی منطقی با TDS – رابطه چند به چند

۹

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

چندی M:N

مساله: تبدیل به TDB [با TDS]

سه نوع جدول لازم داریم: برای هر نوع موجودیت یک نوع جدول
برای نوع ارتباط M:N یک نوع جدول

طراحی منطقی با TDS – رابطه چند به چند (ادامه)

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

۱۰

خط زیرین
نمایانگر کلید

STT	<u>STID</u>	STNAME	STLEV	STMJR	STDEID
	777	st7	bs	phys	d11
	888	st8	ms	math	d12
	444	st4	ms	phys	d11
	:	:	:	:	:

COT	<u>COID</u>	COTITLE	CREDIT	COTYPE	CEDEID
	:	:	:	:	:
	co3	programming	4	t (تئوری)	d13
	:	:	:	:	:

طراحی منطقی با TDS – رابطه چند به چند (ادامه)

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

۱۱

طبق قواعد معنایی محیط ممکن است سال و ترم هم جزو کلید باشند.

(در واقع اگر صفت چند مقداری مرکب برای رابطه باشند، جزو کلید محسوب می‌شوند.)

STCOT

<u>STID</u>	<u>COID</u>	<u>TR</u>	<u>YR</u>
:	:	:	:
888	co2	1	87
888	co3	1	87
444	co2	1	87

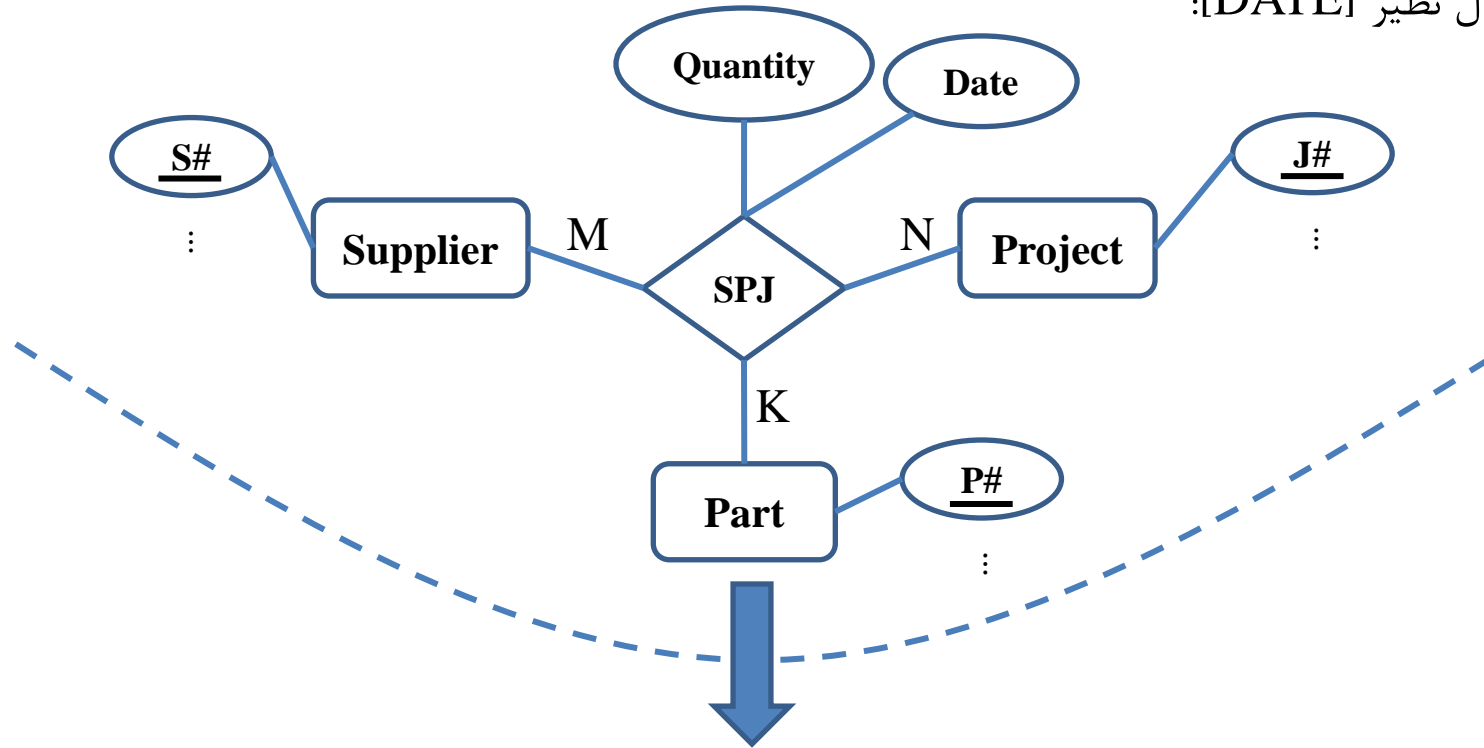
طراحی منطقی با TDS – رابطه چند به چند (ادامه)

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

۱۲

مثال نظیر [DATE]:

مساله: تبدیل به TDB با TDS

چهار نوع جدول داریم: ←
برای هر نوع موجودیت یک نوع جدول
برای نوع ارتباط یک نوع جدول

طراحی منطقی با TDS – رابطه چند به چند (ادامه)

۱۳

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

Supplier	<u>S#</u>	SNAME	CITY	...
	s1	...	c1	...
	s2	...	c1	...
	:	:	:	:

Part	<u>P#</u>	PNAME	CITY	...
	p1	...	c1	...
	p2	...	c2	...
	:	:	:	:

Project	<u>J#</u>	JNAME	CITY	...
	j1	...	c2	...
	j2	...	c1	...
	:	:	:	:

طبق قواعد معنایی محیط ممکن است تاریخ هم جزو کلید بشود.
(در واقع اگر صفت چند مقداری باشد، جزو کلید محسوب می‌شود.)

SPJ	<u>S#</u>	<u>P#</u>	<u>J#</u>	<u>Date</u>	QTY
	s1	p1	j1	d1	100
	s1	p1	j1	d2	50
	:	:	:	:	:

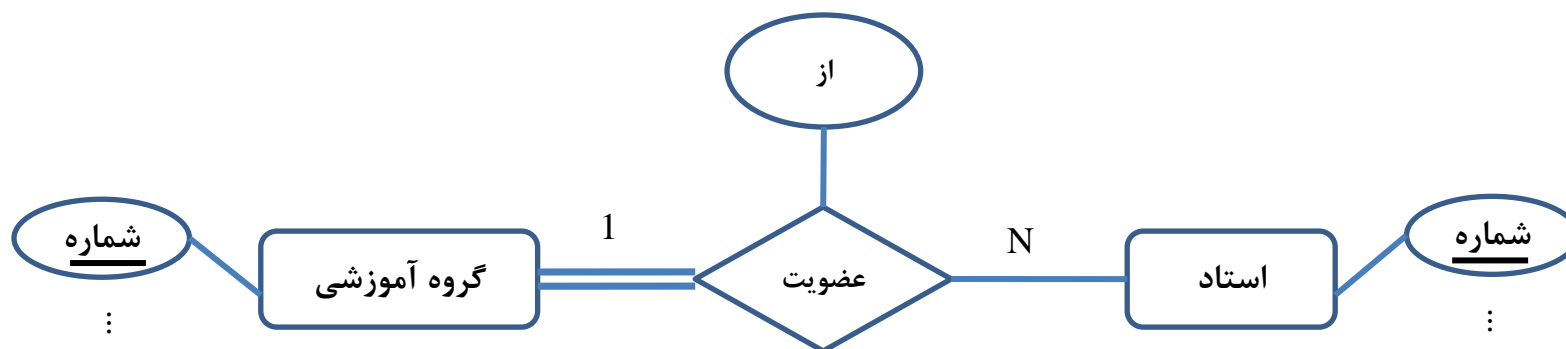

طراحی منطقی با TDS – رابطه یک به چند

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

۱۴

مثال چندی 1:N

□ دو نوع جدول داریم: ←
یکی برای نوع موجودیت سمت 1
یکی برای نوع موجودیت سمت N و نیز خود ارتباط

طراحی منطقی با TDS – رابطه یک به چند (ادامه)

۱۵

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

DEPT	<u>DEID</u>	DETITLE	...	DEPHONE
	D11	Phys
	D12	Math
	:	:	:	:

PROF	<u>PRID</u>	PRNAME	RANK	...	FROM	<u>DEID</u>
	Pr100	...	استاد	...	d1	D13
	Pr200	...	استادیار	...	d2	D11
	Pr300	...	دانشیار	...	?	?

* ستون DEID در جدول PROF **کلید خارجی** است و با خط‌چین مشخص می‌شود.

کلید خارجی [کاربردی]: ستون c از جدول T1 در جدول T2 کلید خارجی است هرگاه در جدول T1 کلید

اصلی باشد.

در چه حالاتی استفاده از سه نوع جدول قابل توجیه است؟

طراحی منطقی با TDS – رابطه یک به یک

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

۱۶

چندی 1:1

□ دو نوع جدول داریم: } یکی برای نوع موجودیت سمت 1 غیرالزامی
یکی برای نوع موجودیت سمت 1 الزامی و نیز خود ارتباط

طراحی منطقی با TDS – رابطه یک به یک (ادامه)

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

۱۷

DEPT	<u>DEID</u>	DETITLE	...	DEPHONE	<u>PRID</u>
	D11	Phys
	D12	Math
	:	:	:	:	:

یک طرز طراحی ممکن: ☐

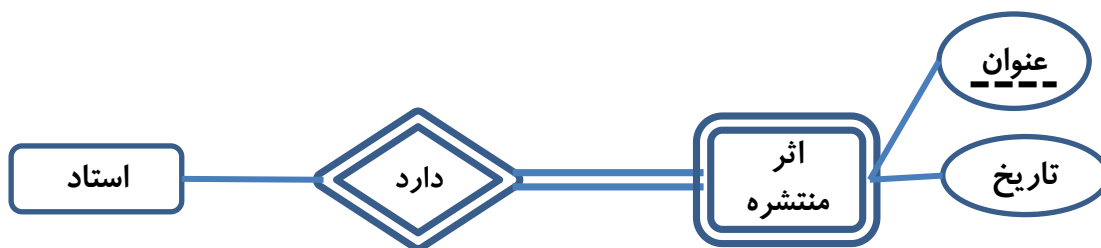
PROF	<u>PRID</u>	PRNAME	RANK	...
	Pr100	...	استاد	...
	Pr200	...	استادیار	...
	Pr300	...	دانشیار	...
	:	:	:	:

طرزهای دیگر طراحی؟

رابطه شناسا (رابطه موجودیت ضعیف)

□ دو نوع جدول داریم: ← یکی برای نوع موجودیت قوی } یکی برای نوع موجودیت ضعیف و رابطه (حاوی شناسه موجودیت قوی)

طراحی منطقی با TDS – رابطه شناسا (ادامه)

۱۹

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

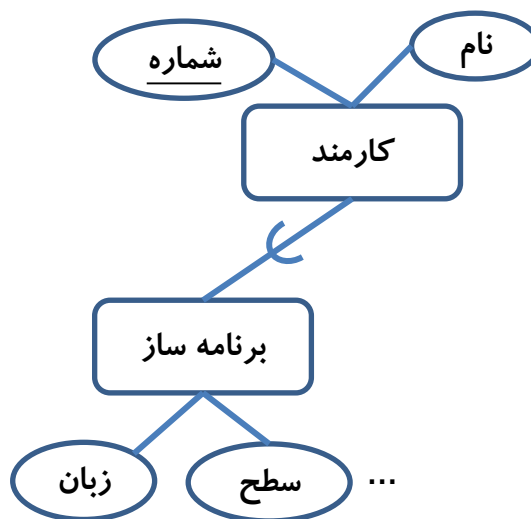
PROF	<u>PRID</u>	PRNAME	RANK	...
	Pr100	...	استاد	...
	Pr200	...	استادیار	...
	Pr300	...	دانشیار	...
	⋮	⋮	⋮	⋮

PUB	<u>PRID</u>	PTITLE	...	PDATE
	Pr100	Data Encryption...
	Pr100	Semantic Analysis of
	⋮	⋮	⋮	⋮

* دو صفت PRID (کلید خارجی از جدول PROF) و TITLE، کلید اصلی جدول انتشارات را تشکیل می‌دهند.

حذف و بروزرسانی در جدول PROF چه تاثیری بر PUB باید داشته باشد.

□ دو نوع جدول داریم: ← یکی برای زیرنوع موجودیت (حاوی صفات خاص زیرنوع و شناسه زیرنوع) یکی برای زبرنوع موجودیت (حاوی صفات عام یا مشترک)

طراحی منطقی با TDS – رابطه IS-A (ادامه)

۲۱

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

EMP	<u>EID</u>	ENAME	EBDATE	...	EPHONE
	E100
	E101
	E102
	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮

PROG	<u><u>EID</u></u>	LANG	...	LEVEL
	E100	C++
	E102	Java
	⋮	⋮	⋮	⋮

* EID (کلید خارجی از جدول EMP) کلید اصلی جدول PROG نیز هست.

حذف و بروزرسانی در جدول EMP چه تاثیری بر PROG باید داشته باشد (و بالعکس)؟

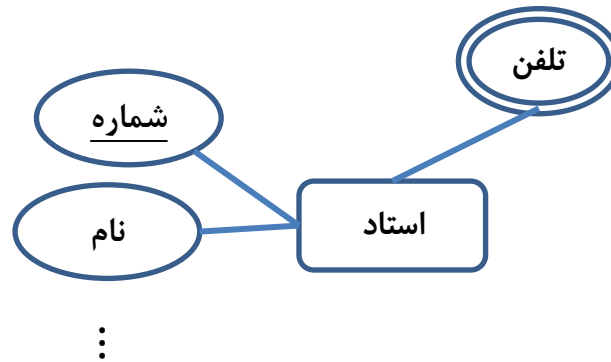

طراحی منطقی با TDS – صفت چندمقداری

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

۲۲

صفت چندمقداری

□ دو نوع جدول داریم: ←
یکی برای نوع موجودیت (حاوی صفات تک‌مقداری)
یکی برای صفت (ساده یا مرکب) چندمقداری

طراحی منطقی با TDS – صفت چندمقداری (ادامه)

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

۲۳

PROF

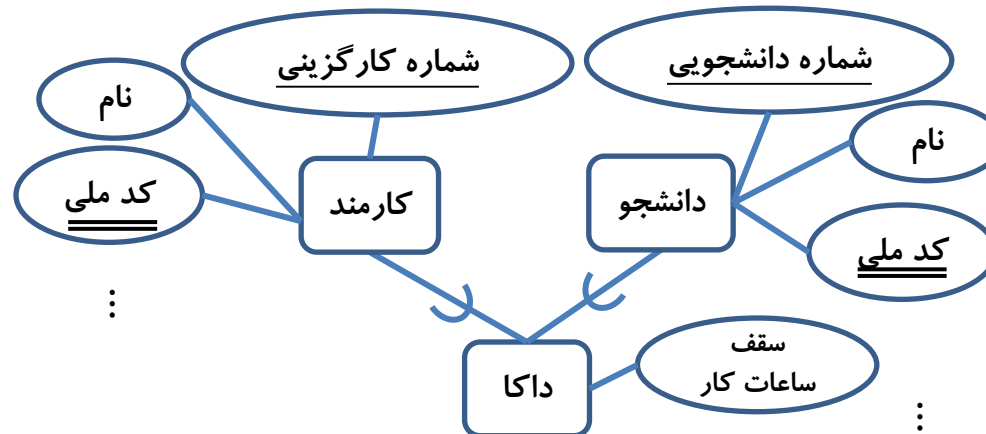
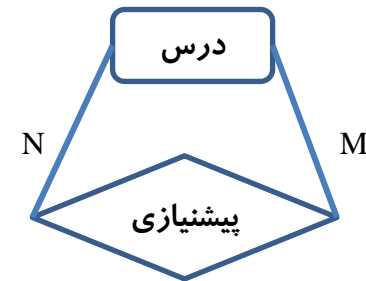
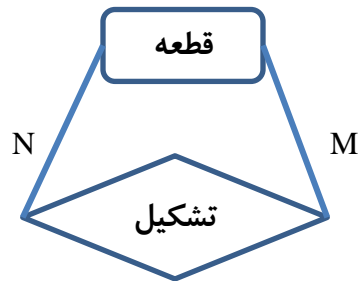
<u>PRID</u>	PNAME	RANK
Pr100
Pr101
Pr102
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮

PROFTEL

<u>PRID</u>	<u>TEL</u>
Pr100	09121234567
Pr100	02177889911
Pr101	09352348762
⋮	⋮

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

تمرین: TDB را برای مدل‌سازی‌های زیر طراحی کنید.

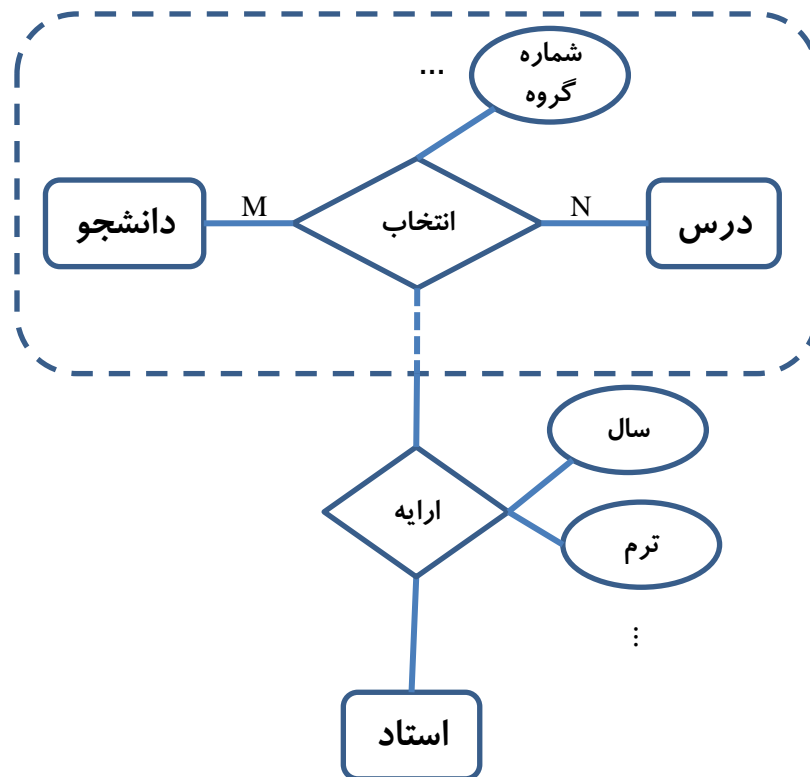
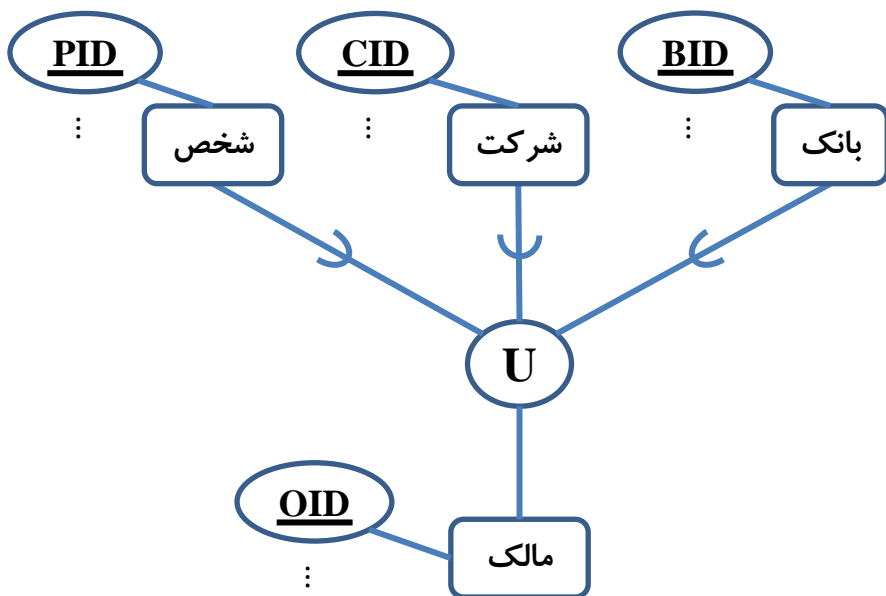

طراحی منطقی با TDS (ادامه)

۲۵

بخش سوم: طراحی منطقی پایگاه داده‌ها

تمرین: TDB را برای مدل‌سازی‌های زیر طراحی کنید.

پرسش و پاسخ ...

amini@sharif.edu